

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی بوشهر

«مدیریت پژوهشی»

گزارش نهایی طرح پژوهشی

«محاسبه شاخص امید زندگی استان بوشهر در سال ۱۳۹۰»

مجری طرح :

سمیه حسینی

همکاران طرح :

سیده فاطمه محمودی، یلدا کمال گلپاشا، پروانه رضایی، صفورا زارعی

سال ۱۳۹۲

پیشگفتار

در مطالعه حاضر شاخص امید زندگی برای مردان و زنان استان بوشهر محاسبه شده است جهت محاسبه این شاخص که بیانگر تعداد سال‌هایی است که امید می‌رود فردی زنده بماند نیاز به داشتن اطلاعاتی درباره تعداد مرگ و میر رده‌های سنی پنج ساله و جمعیت هر کدام از رده‌های فوق می‌باشد. آمار مرگ و میر رده‌های سنی از اداره ثبت احوال و جمعیت گروه‌های سنی از سایت مرکز آمار ایران اتخاذ گردیده است.

سپاسگزاری

با تشکر ویژه از آقایان دکتر انصاری معاون آمار و انفورماتیک و آقای جاویدی آزاد کارشناس مسئول آمار و انفورماتیک اداره ثبت احوال استان بوشهر که همکاری صمیمانه‌ای با اینجانب در ارائه آمارهای لازم داشتند.

فهرست

خلاصه

- ۱.....گزارش
- ۲.....مقدمه
- ۳.....مروری بر مطالعات قبلی
- ۴.....مواد و روش‌ها
- ۶.....یافته‌ها
- ۸.....بحث و نتیجه‌گیری
- ۹.....فهرست منابع

فهرست نمودارها و جداول

جدول ۱: سال‌های امید زندگی مردان در گروه‌های مختلف سنی در شهرستان‌ها و استان بوشهر در سال

۱۳۹۰..... ۶

جدول ۲: سال‌های امید زندگی زنان در گروه‌های مختلف سنی در شهرستان‌ها و استان بوشهر در سال

۱۳۹۰..... ۷

شکل ۱: نمودار ستونی امید زندگی در بدو تولد شهرستان‌های استان بوشهر به تفکیک جنسیت..... ۸

خلاصه گزارش

امید زندگی در کنار شاخص‌های درآمد سرانه و سواد به عنوان شاخص توسعه تلقی می‌شود. این شاخص به شدت متأثر از مرگ در سال اول زندگی است به همین دلیل این شاخص فراتر از شاخص مرگ کودکان زیر یک سال نمایانگر وضعیت بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی یک جامعه است. در این مطالعه برای محاسبه امید زندگی از جدول طول عمر استفاده شده است. داده‌های مورد نیاز مطالعه یکی جمعیت استان به تفکیک سن و جنس می‌باشد که در نتایج سرشماری سال ۱۳۹۰

آمده و دیگری مرگ و میر گروه‌های سنی و جنسی است که از اداره کل ثبت احوال استان اخذ گردیده است.

نتایج به دست آمده حاکی از آن است که امید زندگی استان بوشهر در سال ۹۰ برابر با ۷۵/۷۶ می‌باشد که برای مردان استان ۷۴/۹۱ و برای زنان استان این میزان برابر با ۷۵/۹۱ است. همچنین بیشترین امید زندگی در زنان مربوط به شهرستان جم با میزان ۸۷/۹۱ و در مردان مربوط به شهرستان کنگان با ۸۷/۱۲ می‌باشد. مطالعات پیشین نشانگر این مسئله است که امید زندگی جهان در سال ۲۰۰۶ برابر با ۷۶/۰۲ و امید زندگی آمریکا در سال ۲۰۱۱ برابر با ۷۸/۷ می‌باشد که مقدار بدست آمده برای استان بوشهر تفاوت زیادی با این مقادیر ندارد و از امید زندگی ایران در سال ۸۲ که برای مردان ۷۰/۰۹ و برای زنان ۷۳/۱۷ سال بوده است بیشتر است.

واژگان کلیدی: امید زندگی، جمعیت، استان بوشهر

مقدمه :

امید به زندگی در بدو تولد عبارت است از متوسط تعداد سال‌هایی است که انتظار می‌رود از بدو تولد و تحت شرایط جاری مرگ و میر، فردی زنده بماند و این شاخص بیانگر وضعیت بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی یک جامعه است [۱].

برآورد شاخص فوق در استان بوشهر و مقایسه آن با استان‌های همجوار یا کشور می‌تواند چشم انداز کلی این استان را در مقایسه با سایر مناطق مشخص نماید و آگاهی از آن جهت ارزشیابی کارهای انجام شده و برنامه‌ریزی برای آینده ضروری است. لذا هدف این مطالعه تهیه جدول طول عمر و برآورد امید به زندگی در بدو تولد در سال ۱۳۹۰ برای مردان و زنان استان بوشهر و شهرستان‌های دشتستان، تنگستان، دشتی، دیر، کنگان، جم، گناوه، دیلم و بوشهر می‌باشد.

امید به زندگی در بدو تولد معرف متوسط سال‌هایی است که یک نوزاد زنده به دنیا آمده عمر خواهد کرد، به شرط اینکه احتمال مرگ او برای سالهای آینده زندگی مانند انسان های زمان حال باشد. امید به زندگی را می‌توان برای هر سنی محاسبه کرد و مثلاً مشخص نمود که یک مرد ۶۵ ساله به طور متوسط چند سال دیگر عمر خواهد کرد. البته به شرط اینکه الگوی احتمال مرگ او نیز در آینده مانند انسانهای ۶۵ سال به بالای فعلی باشد [۲].

امید به زندگی در کنار شاخص‌های درآمد سرانه و سواد به عنوان شاخص توسعه تلقی می‌شود، بانک جهانی شاخص توسعه انسانی را بر اساس این سه نشانگر محاسبه کرده است و آنها را بر پایه این شاخص رتبه‌بندی می‌نماید. این شاخص به شدت متأثر از مرگ در سال اول زندگی است به همین دلیل این شاخص فراتر از شاخص مرگ کودکان زیر یک سال نمایانگر وضعیت بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی یک جامعه است [۳].

در سال ۷۵ امید به زندگی ۶۹/۲ برای کل کشور محاسبه شده‌است که در همه استان‌های مرزی کمتر از این مقدار است، بیشترین مقدار در بین استان‌های مرزی مربوط به استان خوزستان با ۶۶/۹ و کمترین

مقدار مربوط به استان سیستان و بلوچستان با امید به زندگی ۶۱ سال است. کمترین امید به زندگی در بین استان‌ها نیز در این سال به ترتیب متعلق به استان‌های سیستان و بلوچستان، کردستان و ایلام است که از نظر سواد و هزینه ناخالص سرانه نیز وضع مشابهی دارند [۴].

مروری بر مطالعات قبلی :

امید به زندگی در بدو تولد کشور ر در سال ۶۵ برای مردان ۶۶ سال و برای زنان ۶۹ سال و در سال ۷۵ برای مردان ۷۰/۷ و برای زنان ۷۳/۴ به دست آمده است [۵]. همچنین پور ملک و همکاران در سال ۱۳۸۲ امید به زندگی مردان را ۷۰/۰۹ و امید به زندگی زنان را ۷۳/۱۷ برآورد کردند [۶].

با توجه به فصلنامه جمعیت شماره‌های ۵۸-۵۷ میانگین امید به زندگی جهان در سال ۲۰۰۶ برابر ۷۶/۰۲ سال است که این میزان در قاره آفریقا از ۵۲/۸ شروع شده و در آمریکای شمالی به ۷۸/۵ سال ختم می‌شود. همچنین امید به زندگی در بدو تولد در آسیا ۶۸ سال و در اقیانوسیه و اروپا ۷۵ سال می‌باشد. بر طبق همین فصلنامه حداکثر تعداد سال‌های امید به زندگی در ژاپن ۸۲/۶ و در چین، هنگ کنگ، سوئد، سوئیس، ایسلند، سن ماریو و استرالیا هر کدام ۸۱ سال می‌باشد. و حداقل تعداد سال‌های امید به زندگی در کشورهای سوئیزرلند ۳۹/۶، موزامبیک ۴۲/۱ و زامبیا ۴۲/۴ می‌باشد که همگی در قاره آفریقا قرار دارند [۷].

فلاح زاده و همکاران امید به زندگی مردان و زنان استان یزد را در سال ۸۵ به ترتیب ۷۰/۵ و ۷۱ سال محاسبه کردند [۸].

خوشحالی و همکاران نیز در سال ۸۵ امید به زندگی مردان استان همدان را ۶۸/۴۷ و برای زنان مقدار ۷۰/۸۱ به دست آوردند [۹].

با نگاهی اجمالی به ارقام فوق می‌توان فهمید که شاخص فوق در ایران گرچه کمتر از کشورهای توسعه یافته و بسیار بیشتر از کشورهای فقیر آفریقایی است ولی به میانگین جهانی نزدیک است و این شاخص که از سال ۶۵ تقریباً سیر صعودی داشته است می‌تواند بعنوان معیاری برای سنجش توسعه یافتگی تلقی

شود. از طرفی توسعه شبکه بهداشتی-درمانی می‌تواند باعث کاهش مرگ و میر شده و امید به زندگی را افزایش دهد. پس مقایسه شاخص فوق در مناطق مختلف می‌تواند نمودی از تفاوت سطح خدمات بهداشتی و توسعه یافتگی آن‌ها باشد.

بالا بودن امید به زندگی دلیل بر بالا بودن تعداد جمعیت سالمند است که نیازمند اتخاذ سیاست‌های خاص بهداشتی است، ناآگاهی از این شاخص می‌تواند برنامه‌ریزی‌های سیستم سلامت را با اشکال مواجه کند که لزوم توجه و محاسبه شاخص امید به زندگی را مشخص‌تر می‌سازد.

مواد و روش‌ها :

این مطالعه از نوع توصیفی و با استفاده از اطلاعات مرگ و میر سال ۱۳۹۰ انجام شده است. یکی از روش‌های محاسبه امید به زندگی استفاده از جدول طول عمر است. محاسبه جدول طول عمر در یک جامعه با اطلاع از اندازه جمعیت و تعداد مرگ در هر سن یا گروه سنی در طول یک سال امکانپذیر می‌باشد. که اطلاعات مربوط به مرگ و میر ویژه سنی از اداره ثبت احوال استان بوشهر و آمار جمعیت گروه‌های فوق نیز که بر اساس سرشماری ۱۳۹۰ در سایت مرکز آمار ایران در دسترس است مورد استفاده قرار گرفت. اطلاعات به دست آمده از سایت مرکز آمار و ثبت احوال در نرم افزار EXCEL وارد شده و با برنامه نویسی در این نرم افزار به یک جدول طول عمر دست یافتیم که امید زندگی ستونی از این جدول را به خود اختصاص می‌دهد.

جدول طول عمر با استفاده از شاخص‌های زیر با برنامه نویسی در نرم افزار EXCEL به دست می‌آید:

i: گروه سنی I_m

α_i : ضریب تصحیح برای امید به زندگی

p_i : جمعیت وسط سال در گروه سنی I_m

D_i : تعداد مرگ در گروه سنی I_m

n_i : سال‌های مربوط به گروه سنی I_m

$$q_i = \frac{n_i M_i}{1 + n_i (1 - a_i) M_i}, M_i = \frac{D_i}{p_i}.$$

احتمال مرگ در گروه سنی i ام.

$$l_{i+1} = l_i (1 - q_i): \text{تعداد افراد زنده جمعیت فرضی در ابتدای سال،}$$

$$l_1 = 100000.$$

$$L_i = n_i (l_{i+1} + a_i (l_i - l_{i+1})): \text{تعداد شخص - سال‌هایی که افراد در فاصله } a \text{ ام زندگی می‌کنند.}$$

$$L_w = \frac{l_w}{M_w}: \text{آخرین گروه سنی (گروه ۷۵ سال به بالا).}$$

$$T_a = \sum_{i=1}^w L_i: \text{تعداد کل شخص - سال‌هایی که افراد زنده در شروع هر فاصله } a \text{ ام زندگی می‌کنند.}$$

$$e_a = \frac{T_a}{l_a}: \text{امید به زندگی برای سن مشخص } a. \square$$

یافته‌ها :

امید زندگی استان بوشهر و شهرستان‌های آن به تفکیک گروه‌های سنی برای مردان و زنان در جدول‌های ۱ و ۲ آمده است، همچنین نمودار ستونی مربوط با آن را با مقایسه زنان و مردان می‌توان در شکل ۱ دید.

جدول ۱: سال‌های امید زندگی مردان در گروه‌های مختلف سنی در شهرستان‌ها و استان بوشهر در سال ۱۳۹۰

شهرستان / سنی گروه	بوشهر	تنگستان	دشتستان	دشتی	کنگان	جم	دیر	ديلم	گناوه	استان بوشهر
۰-۱	۷۴/۲۸	۷۴/۳۷	۷۳/۵۰	۷۳/۶۷	۸۷/۱۲	۷۶/۶۴	۷۵/۱۱	۷۵/۱۱	۷۰/۴۵	۷۴/۹۱
ساله ۱-۴	۷۴/۷۸	۷۴/۴۹	۷۳/۵۴	۷۲/۹۷	۸۶/۵۵	۷۶/۲۶	۷۴/۸۱	۷۴/۸۱	۷۰/۱۵	۷۴/۸۴
۵-۹ ساله	۷۱/۰۸	۷۰/۵۸	۶۹/۹۶	۶۹/۸۰	۸۲/۹۷	۷۲/۳۸	۷۱/۰۳	۷۱/۰۳	۶۶/۹۵	۷۱/۲۳
۱۰-۱۴ ساله	۶۶/۲۰	۶۵/۶۹	۶۵/۱۴	۶۴/۹۱	۷۸/۰۶	۶۷/۵۲	۶۶/۰۳	۶۶/۰۳	۶۲/۱۸	۶۶/۳۸
۱۵-۱۹ ساله	۶۱/۳۵	۶۰/۸۲	۶۰/۳۱	۵۹/۹۱	۷۳/۲۴	۶۲/۵۲	۶۱/۳۱	۶۱/۳۱	۵۷/۵۲	۶۱/۵۴
۲۰-۲۴ ساله	۵۷/۰۲	۵۶/۲۸	۵۶/۰۸	۵۶/۳۴	۶۸/۷۷	۵۷/۹۲	۵۷/۱۵	۵۷/۱۵	۵۳/۱۷	۵۷/۲۶
۲۵-۲۹ ساله	۵۲/۶۲	۵۱/۷۷	۵۱/۶۹	۵۲/۱۷	۶۴/۰۵	۵۳/۴۶	۵۲/۲۹	۵۲/۲۹	۴۸/۸۸	۵۲/۸۲
۳۰-۳۴ ساله	۴۷/۹۴	۴۷/۰۰	۴۷/۲۷	۴۷/۶۹	۵۹/۱۶	۴۸/۸۸	۴۸/۱۷	۴۸/۱۷	۴۴/۷۲	۴۸/۱۷
۳۵-۳۹ ساله	۴۳/۱۷	۴۲/۲۱	۴۲/۸۹	۴۲/۹۷	۵۴/۲۲	۴۴/۱۴	۴۳/۳۲	۴۳/۳۲	۴۰/۳۸	۴۳/۴۴
۴۰-۴۴ ساله	۳۸/۴۴	۳۷/۵۳	۳۸/۵۴	۳۸/۰۵	۴۹/۳۹	۳۹/۳۱	۳۸/۴۷	۳۸/۴۷	۳۵/۸۱	۳۸/۷۴
۴۵-۴۹ ساله	۳۳/۷۱	۳۲/۷۰	۳۴/۲۴	۳۳/۵۰	۴۴/۵۷	۳۴/۸۳	۳۴/۱۵	۳۴/۱۵	۳۱/۲۱	۳۴/۱۱
۵۰-۵۴ ساله	۲۹/۱۵	۲۸/۳۸	۲۹/۷۳	۲۹/۲۷	۳۹/۷۵	۳۰/۳۸	۳۰/۲۲	۳۰/۲۲	۲۶/۹۶	۲۹/۶۲
۵۵-۵۹ ساله	۲۴/۸۹	۲۴/۰۵	۲۵/۲۹	۲۴/۸۶	۳۴/۸۹	۲۵/۵۵	۲۵/۷۰	۲۵/۷۰	۲۲/۵۴	۲۵/۱۸
۶۰-۶۴ ساله	۲۰/۶۹	۲۰/۲۴	۲۱/۲۷	۲۰/۹۷	۳۰/۴۱	۲۱/۲۸	۲۱/۸۴	۲۱/۸۴	۱۸/۷۷	۲۱/۰۷
۶۵-۶۹ ساله	۱۷/۰۸	۱۶/۳۲	۱۷/۴۵	۱۷/۴۹	۲۶/۰۸	۱۷/۳۰	۱۷/۹۳	۱۷/۹۳	۱۵/۳۹	۱۷/۳۱
۷۰-۷۴ ساله	۱۳/۱۹	۱۳/۵۳	۱۴/۲۸	۱۳/۷۸	۲۳/۱۸	۱۳/۸۰	۱۳/۶۸	۱۳/۶۸	۱۲/۳۰	۱۳/۸۲
۷۵-۷۹ ساله	۱۰/۱۱	۹/۸۷	۱۱/۱۰	۱۰/۳۳	۲۱/۱۷	۱۱/۱۶	۱۰/۸۰	۱۰/۸۰	۹/۴۱	۱۰/۷۲
۸۰-۸۴ ساله	۸/۵۰	۶/۸۵	۹/۲۱	۷/۵۵	۱۹/۳۰	۸/۱۹	۷/۹۳	۷/۹۳	۶/۶۴	۷/۴۱
>۸۵	۶/۵۰	۶/۶۴	۷/۱۱	۶/۰۶	۲۲/۵۰	۸/۲۰	۵/۸۲	۵/۸۲	۴/۴۲	۶/۹۳